

a dolga, akinek, hogy eredményesen járhasson, a török kifejezéseit is el kellett lesnie s szépen, virágos képekben, bő szóval kellett beszélnie, amint ezt keleten szokták. Törökül csak kevesen tudtak s tolmács útján érintkeztek. Eleinte a fejedelem követei mellett a három nemzet is küldött külön-külön követet, aminek az volt a célja, hogy megmutassák, hogy a szóban forgó ügy nemcsak a fejedelemé, hanem országos ügy. Ugy a fejedelem, mint az ország követeit közmegegyezéssel küldötték. Minden évben adóvivő követség ment, de volt rendkívüli követség is. — Az adókkal és ajándékokkal Brassóban és Szébenben szerezték fel a követeket; az ajándékok között az erdélyi ötvösmesterség remekeitől a lóig és sólyom madárig sok minden volt, melynek elszállítására egész karaván kellett. Három uton mehettek: vagy Bukaresten, a Kis Balkánon át, vagy Nikápolyon, a Nagy Balkánon át, vagy Belgrádon és Szófián keresztül. Ez utóbbit azonban csak ritkán használták. Nem mehettek egyenesen Konstantinápolyba, hanem onnan 4 kilométerre Kucsukceskmedzsén kellett várakozniok, ahova csauszok mentek elébük.

Konstantinápoly volt a külügyi élet középpontja, ahol az erdélyi állandó követ (kapitihá) az „erdélyi házban“ lakott. A beérkező követ vagy nála szállt meg, vagy más szálláson, melynek előkészítéséről ő gondoskodott. Itt várta be azt az időt, mikor a fővezér elé mehetett, aki a birodalom külügyeit intézte. Az ünnepélyes felkísérésre csauszok jöttek érte. Ilyenkor magával vitte a nyomós érveket, a hozott ajándékokat. Ekkor adta át a fejedelem magyar nyelvű levelét is, melyet a tolmács fordított törökre. A követség eredményének sorsa a fővezérnél dőlt el. Sokszor ő adott tanácsot a szultán előtti magatartást illetőleg is. Ugy ez a kihallgatás, mint a szultáni keleti ceremóniák között folyt le. A kettő közt azonban, már a méltóság miatt is nagy különbség volt. A szultáni kihallgatásra már sokkal nagyobb kísérettel vonult fel a követ, egész csapat török volt a kíséretében. Erdélynek, mint kis országnak egyik fő célja volt, hogy kitűnjön a törökök által való megbecsülése.

A követ megjelenése alatt csak a szultán ült, még a főméltóságok is állottak. A követ utasítása szerint átadta a fejedelem levelét, felmutatta az ajándékokat. A levél lefordításáig választ nem kapott s mivel ez hosszabb időt vett igénybe, ezalatt újabb kihallgatáson jelent meg a fővezérnél. Ha aztán ügye befejeződött, kérni kellett elbocsátását, amely jó ideig búcsú kihallgatáson történt meg. Ha útlevelét megkapta, visszatért Erdélybe. Ha a szultán hadat viselt s valahol a táborban volt, a követet is hozzávezették. A portai tárgyalások eredménytelenségének nem a követ járatlansága volt az oka, hanem az a hangulat, mely a portán külső behatások alatt a fejedelemség irányában keletkezett. — A portai tárgyalások lefolyásának történetét foglalja össze Biró a tárgyalások c. részben s ezzel végig vezet az egész fejedelemség diplomáciai történetén.

A beküldött követek mellett volt a fejedelemségnek minden évben kirendelt állandó követe is, akit oratornak, kapitihának hívtak. Talán ennek volt a legnehezebb dolga, mert állandóan figyelemmel kellett kísérni a portának minden praktikáját. Rendes utasításokkal jött Konstantinápolyba, ahol az egy évvel azelőtt érkezett elődjét váltotta le. Ő volt az összekötő kapocs Erdély és az egész európai diplomácia között. Hogy milyen lehetett az élete, mi sem jellemzi jobban, mint az, hogy „rabnak tartották magukat, akik részére a hazajövet kiszabadulás.“ Mellette teljesített szolgálatot a török diák, a porta és a futár, akik a felmerülő utasításokat közvetítették. Ezeknek a munkája is fáradságos és felelősségteljes volt. Valamennyien az „erdélyi ház“-ban laktak,

amely virágzó korában is négy szobából állott. Akkor kis helyről is jól igazgatták Erdély valóban bonyolult külügyeit.

Vázlatosan összefoglalva ezeket találjuk meg Biró nagy gondnal felépített munkájában, melynek érdekességét csak növeli az a zamatos nyelv, mely annak a kornak volt sajátja s melyből elég bőven kapunk az egész munkán keresztül.

Záradéku a követek névsorát közli 1543-tól 1688-ig.

Mindenkinek figyelmébe ajánljuk, aki a sivár jelenben a szebb múlt emlékein merengve bizni akar a boldogabb jövőben.

— b. j. —

MI ELINDULTUNK...

*Mi elindultunk, s minket semmi sem,
Sem könny, sem vágy, sem szerelem,
Vissza nem hív soha.*

*És ne higgyen nekünk senki sem
Akinek dalunk szerelmet fogad
Ma örök vágyról dalol a szívünk
S ha hívnak minden vágyat megtagad.*

*Mert egy könnyes asszonyt szeretünk:
A Hazánk.*

PUSKÁS ISTVÁN.

A kontár.

(Novella.)

Az ifju mester ott állt a céhgyűlés színe előtt. Arca nyugodt, figyelmes volt, tartása büszke.

Fodor István céhmester adta elő a vádat.

— Panaszolják mester uram, hogy a munkában válogatsz, a terminust nem tartod meg. Tudod, hogy mindezt tiltják a céhszabályok...

— Gyarlóságom belátom s megkövetem érte öreg mester uraimat — mondotta az ifju, könnyedén meghajolva.

— Van ezeknél nagyobb vád is. A kolozsvári ötvös-céh mindig tüköre, példája volt a többieknek s te nyíltan mered becsmérelni...

— Bizony, egy s más dologban ránk fér az ujtás. A gyűlésen hangos moraj szaladt végig. A mesterek összenéztek, majd haragos pillantásokat lobbantottak az ifju felé. A céhmester hangjában erős indulat remegett, amint a vádat tovább fűzte.

— Ujtás... ez a főbűnöd. Szokott műformáinkat kiforgatod mivoltukból s magad találmányaival cseréled föl. Uj színeket hajszolsz, arany, ezüst öntésénél, drágakövek alkalmazásánál megszabott mértékeinket nem tartod meg. Mi visz rá ilyen vakmerőségre?

— Lelkem tanácsa, jó uram.

— Szóval gonosz önfejűség. Formát változtatni, mértéket megszabni a céh joga...

— Sajnálom, jó uram. Mi szép színben s formában? — lelkem sugalja meg... A céhmester kérdő tekintettel fordult a gyűlés felé.

— Azt hiszem elég nyilvánvaló az ifju lázadása. Mi légyen büntetése?

— Ki kell tagadni a céhből. Legyen kontár, ha így gondolkozik! Ki vele a céhből!...

— Megértted? — fordult a céhmester az ifju